Menas - universali kalba

Prieš devynetą mėnesių jaunam skulptoriui Gintarui Karosui kilo idėja - savo sodyboje, kuri yra Vilniaus rajono Joneikiškių kaime, visai netoli nuo geografinio Europos centro, įkurti skulptūrų parką. Gintaro sumanymą parėmė nemaža solidžių firmų (Vilniaus draudimo korporacija, „Fuji film" atstovas Lietuvoje „Baltexfilm", Atviros Lietuvos fondas, bankas „Hermis", UAB „Ogmios astra" ir kt.) bei valstybinių institucijų (Kultūros ir švietimo ministerija, Vilniaus savivaldybė, Tautybių departamentas), ir štai įdomi idėja jau sėkmingai įgyvendinta. Rugpjūčio 22-ąją „Europos parkas" buvo iškilmingai atidarytas, į jį įžengė pirmieji lankytojai.

G. Karoso ir organizacijos „Mažasis meno centras" sukviesti dvylika skulptorių iš Lietuvos, JAV, Graikijos, Vengrijos, Armėnijos, Bulgarijos, Suomijos šią vasarą atvyko į pirmuosius du „Europos parko" simpoziumus. Tris savaites čia buvo kuriamos skulptūros iš akmenų, kitas tris - iš medžio. Iš viso parką papuošė vienuolika darbų - aštuonios skulptūros iš akmens ir trys - iš medžio. Beveik visi darbai turi pavadinimus, savotiškus paaiškinimus. Skulptorius iš Atėnų meno akademijos Naftis Elefterijas Lietuvoje paliko skulptūrą iš akmens - savotišką ženklą apie save ir savo tautos kultūrą. Ji neturi pavadinimo. Igno Šimelio skulptūra iš akmens pavadinta „Geras". Donatas Jankauskas sukūrė darbą, kurį pavadino „Kuliamoji". Autoriaus nuomone, kaip ir Europa, taip ir viskas turi savo centrą, kiekvienas mechanizmas - taip pat. Robertas Martirosianas Gabri iš Armėnijos Europos parke paliko skulptūrą „Pičikato", primenančią senovinį jo tautos instrumentą. Antanas Pocevičius sukūrė „Dialogą". Autorius paaiškino, kad jo darbas skirtas ne tik žiūrėjimui, bet ir gyvesniam kontaktui, pavyzdžiui, pokalbiui, susėdus vienam priešais kitą. Jis savo darbu bandė sujungti žmogų, gamtą ir akmenį į vieną visumą. Tadas Gutauskas savo skulptūrą pavadino tiesiog „Ženklu". Skulptorius iš Vengrijos Žigmondas Soradis sujungė medį su akmeniu. Jo darbas, pavadintas „Europos paukščiu", bene didžiausias. Saulius Tamulevičius savo darbą pavadino „Sfinksu", Gediminas Jakūnas - „Mėnulio akmeniu".

Du suomiai iš Helsinkio - Juka Peka Jalovara ir Olis Salas paliko darbą iš medžio - „Šiaudų kūlį". Pagal jų tautos legendas šis kūlys turi būti šventame miškelyje. Vienintelė simpoziumo dalyvė moteris, amerikietė skulptorė Mirna Orsini suderino akmenį ir vielinį, smulkiai pintą tinklą. Savo darbą ji pavadino „Kačių lopšiu". Itin literatūrišką darbą paliko graikas Dimitrijas Likoudis. Jis „Europos parke" ant medžių prikalinėjo 63 medžio lenteles su užrašais lietuvių, anglų ir graikų kalbomis. Autorius paaiškino, jog čia, šioje laukymėje, jis palieka visą savo pasaulį - pasąmonę, jausmus, protą, fiziologiją. Lentelės skelbia: „Mano žingsniai", „Mano skrandžio gargaliavimas", „Mano kvėpavimas", „Mano klausymasis" ir t.t.

Atidarant „Europos parką", be kitų svečių, dalyvavo ir JAV ambasadorius Lietuvoje Darelas Džonsonas su žmona. Ambasadorius pabrėžė šio centro reikšmę skirtingų kultūrų bendravimui ir pastebėjo, jog menas - visiems suprantama kalba.

O ar idėjos, virtusios realybe, nenuvylė šio parko sumanytojo? G. Karosas pasidžiaugė, kad visas savo idėjas jis sėkmingai, be didesnių kliūčių įgyvendino, o daugeliu atvejų realybė netgi pranoko jo lūkesčius. Simpoziumai jų dalyviams atnešė daugialypę naudą. Šešias savaites skulptoriai iš įvairių kraštų, atstovaujantys skirtingoms kultūroms, kartu gyveno ir kūrė, keitėsi patirtimi, dalijosi sumanymais. Vakarais vykdavo tarsi mini seminarai, pokalbiai. Svečiai buvo plačiau supažindinti ir su Lietuva, ne tik su mūsų sostine. Jie pabuvo Kaune, Trakuose, aplankė Pažaislį, netgi Molėtų observatoriją. Daugelis bendro gyvenimo ir kūrybos akimirkų liko įamžintos nuotraukose. Rugsėjo 13 d. „Lango" galerijoje bus surengta jų ekspozicija.

Skulptoriai paliko ne tik savo darbus iš akmens ir medžio. Daugelis savo meno koncepciją išsakė popieriuje. Gintaras planuoja šias mintis panaudoti „Europos parko" kataloge.

Ateityje, anot G. Karoso, „Europos parkas" turėtų plėstis. Galbūt užims netgi 50 ha plotą. Kitąmet vėl bus rengiami simpoziumai, į juos bus kviečiami ne tik jauni, pradedantys, bet ir brandesni menininkai iš kuo įvairesnių šalių. Kol kas parkas buvo kuriamas spontaniškai, ateityje jį padės tvarkyti landšaftininkas ir architektas.

Jokio konkretaus ženklo parke kol kas nepaliko tik pats jo šeimininkas, planavęs simpoziumo metu sukurti ką nors iš ąžuolo. Tačiau, anot G. Karoso, kūrybai jau nebeliko laiko. Gal dabar, kai svečiai išvažinėjo...

Kaip dažnai tokiais atvejais būna, šalia gražių atsiliepimų ir padėkos žodžių, galima išgirsti ir nepatenkinto niurnėjimo. Girdi, kas čia per „Europos parkas" privačiose valdose ir netgi ne pačiame geografiniame Europos centre, o 6 km nuo jo. Tik kažkodėl neatsirado panašaus į Gintarą entuziasto, kuris būtų pasiūlęs alternatyvą jo idėjai.

Rasa KELIUOTYTĖ

JAV ambasadorius Lietuvoje Darelas Džonsonas su žmona prie amerikietės Mirnos Orsini skulptūros „Kačių lopšys".

Žigmondas Soradis iš Vengrijos Europos centre paliko „Europos paukštę".

Egidijaus SKIPARIO nuotr.

Savaitės ekranas

Kitą penktadienį po nedidelės pertraukos atnaujina savo veiklą firma „Cinemark", perkanti filmų licencijas visai Lietuvai tiesiai Jungtinėse Valstijose. Vilniuje ir Panevėžyje bus rodomas didelį pasisekimą JAV ir kitose šalyse turėjęs filmas **„Amžinai jaunas"**. Tai melodrama gerąja to žodžio prasme - jautri, psichologiškai motyvuota meilės istorija, pagražinta fantastiniais motyvais. Pagrindinį vaidmenį sukūrė populiarus aktorius Melas Gibsonas.

O nuo vakar vilniečiai žiūri garsios čekų režisierės Veros Chytilovos **„Palikimą"**, ryškią, sąmojingą satyrinę komediją, sukurtą pernai.

Amerikiečių filmas **„Svetimame kūne"** gali sudominti fantastikos mėgėjus, juoba kad yra laimėjęs pagrindinį prizą tarptautiniame fantastinių filmų festivalyje. Tiesa, tai buvo prieš keliolika metų, ir mes jau esame matę atkartojant originalius šio filmo motyvus žemesnio lygio juostose. „Svetimame kūne" patiks jaunimui ir dėl savo dinamiško siužeto, intriguojančios įtampos.

Kitas amerikiečių filmas **„Slapta vietelė"** (tikrasis pavadinimas - „Inner Sanctum", t.y. „Vidinė šventenybė" ar „Slėpinys") bus rodomas tik pilnamečiams. Mat jame yra erotinių motyvų. O šiaip jį galėtume pavadinti psichologiniu detektyvu, kurio gana nestandartinis siužetas ir nelaukta atomazga turėtų žiūrovams patikti.

Daiva DOBILAITĖ

Naujos knygos

„Vagos" leidykla išleido **Augusto Strindbergo** pirmąjį romaną **„Pamišėlio išpažintis"** (1897). Tai vienas nuostabiausių meilės romanų pasaulinėje literatūroje. Strindbergiški vyro ir moters santykiai - pagrindinio herojaus Akselio meilė ištekėjusiai aukštuomenės moteriai Marijai - tai džiaugsmas ir laimė, kančia ir pažeminimas, stumiantys į beprotybę. Romanas turi autobiografinių bruožų.

Knygoje yra dar vienas A. Strindbergo autobiografinis romanas „Vienišas" (1903), kuriame vaizduojama dvasinė rašytojo būsena po šeimyninės krizės. Romanas sukrečia subtilia žmogaus dvasios kančių analize, kupinas nerimo ir vilties, užuojautos ir meilės kitam.

Iš švedų kalbos romanus vertė Eugenija Stravinskienė.

Jau ne viena karta užaugo skaitydama garsųjį **Chulijo Kortasaro** (1914-1984) romaną **„Žaidžiame klases"**, kurį dabar pakartotinai išleido Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla. Chulijas Kortasaras - vienas įžymiausių Lotynų Amerikos prozos meistrų, gerai žinomas ne tik savo kontinente, bet ir visame pasaulyje.

Pagrindinis romano tikslas, kaip aiškina pats autorius, išmušti iš įprastų vėžių, iš inertiškos kasdienybės skaitytoją, visų pirma tą, kurį jis vadina „skaitytoju-patele", pramoginių skaitalų mėgėja, masinės literatūros vartotoją, kad tas atsibustų iš „protinio įmygio" ir imtų mąstyti aktyviai, savarankiškai.

Romano fabula palyginti paprasta. Tai argentiniečių intelektualo Orasijo Oliveiros meilės istorija, tragiškai pasibaigusi Paryžiuje ir iš naujo pergyventa Buenos Airėse.

Ten, kur prieš 720 metų žuvo Herkus Mantas...

Keliaujant iš Lietuvos į Karaliaučių pro Eitkūnus, pravažiavus Įsrutį ir dar kokį dvidešimt kilometrų, dažną keleivį dabar sustabdys... istorinė atmintis. Šioje vietoje pastatyta skulptūra didžiojo prūso Herkaus Manto atminimui. Jos autoriai - jaunas skulptorius S. Indrašius ir architektas G. Rutkauskas.

Trijų granito luitų kompozicija vaizduoja sukapotą žaltį, paminklinė lenta prūsų, lietuvių, rusų ir vokiečių kalbomis skelbia, kad 1273 metais čia, vakarų lietuvių genčių žemių pakraštyje, prie Narkyčių, Mantegarbio kalno papėdėje 1273 metais, baigiantis vasarai, žuvo svarbiausias Didžiojo prūsų sukilimo vadas Herkus Mantas. Keturiolika metų, kaip teigia šio krašto istorijos tyrinėtojai, prūsai permainingai kovojo prieš daugelio Europos valstybių palaikomą Vokietiją. Sukilimas leido atsigauti Lietuvai, po karaliaus Mindaugo vidaus kovų iškamuotai. Galutinai buvo palaidota Kryžiuočių ordino viltis teritoriškai susijungti su Livonijos kalavijuočių ordinu ir, atkirtus Lietuvą nuo jūros, ją nukariauti.

Paminklinė skulptūra Herkaus Manto atminimui Mantegarbio kalno papėdėje pastatyta Mažosios Lietuvos reikalų tarybos, kitų organizacijų pastangomis. Buvo planuota ją atidengti rugpjūčio 21 dieną, tačiau šios vietos šeimininkų Įsručio - Černiachovsko pareigūnų reikalavimu iškilmės nukeltos į rugsėjo 3 dieną.

Rugsėjo 3 dieną pagerbti Herkaus Manto atminimo į jo žūties vietą susirinks Mažosios Lietuvos organizacijų atstovai, Karaliaučiaus krašto lietuviai, lietuvos istorikai. Į paminklo atidengimo iškilmes rengėjai kviečia visus, kam brangi Mažoji Lietuva ir didysis prūsas Herkus Mantas. ELTA

Sostinės galerijoje - A. Maldučio fotografijos

Vilniaus fotografijos galerijoje atidaryta fotomenininko A. Maldučio kūrybos paroda. Autorius pateikė fotografijų ciklus „Vienas pasaulis", „Ji ir jis", peizažų, kitų nuotraukų.

A. Maldutis gimė 1955 metais, baigė Vilniaus technologijos technikumą. Studijų metais jam didžiausią įspūdį paliko susitikimas su technikume dėsčiusiu žinomu fotomenininku R. Dichavičiumi. A. Maldutis - Lietuvos fotomenininkų sąjungos narys, jo darbų parodos buvo surengtos Klaipėdoje, Vilniuje. Ši paroda sostinės galerijoje veiks tris savaites. ELTA